

Nowe lub rzadkie gatunki roślin naczyniowych w Tatrzańskim Parku Narodowym

Dobrze już poznany pod względem występowania roślin naczyniowych Tatrzański Park Narodowy, wciąż jeszcze kryje nieznanne stanowiska rzadkich lub w ogóle wcześniej nie obserwowanych tam gatunków. Znajduje się je zwykle przypadkowo, przy okazji prowadzenia innego typu badań. Kilka takich rzadkich, znalezionych ostatnio gatunków podajemy poniżej.

Agrimonia eupatoria L. rzepek pospolity. Z terenu TPN dotychczas nie był podawany. Kilka kwitnących i owocujących okazów tego gatunku znaleźliśmy na zrębie leśnym obok drogi w Dolinie Lejowej, na wysokości 955 m npm.

Callitriche polymorpha L. rześl długoszyjkowa. Jest to roślina spotykana w stawkach, młakach, kaluzach i ciekach wodnych. Dotychczas była podawana tylko z dwu stanowisk w TPN (Pawłowski 1956): z Toporowego Stawu Niżniego (1095 m npm) oraz poniżej Polany Poroniec (1040 m npm). Przez nas została zanotowana na dalszych dwu stanowiskach: na młacie w obrębie Starorobociańskiej Polany (1110 m npm) oraz na południowo-wschodnim skraju Polany Molkówka u granic Parku (975 m npm).

Campanula glomerata L. dzwonek skupiony. Na terenie TPN notowany był dotychczas tylko z Doliny Białego (Kotula 1889—90) oraz ze Skalki nad Łysą Polaną (Pawłowski 1956). Obecnie znaleźliśmy go w luźnych, nawapiennych murawach w Dolinie Jaworzynce, na wysokości 1150 m npm.

Circaea intermedia Ehrh. czartawa pośrednia. Gatunek ten nie był dotychczas podawany z konkretnych stanowisk w Tatrach (Pawłowski 1956). Dość obfite stanowisko znaleźliśmy w Dolinie Lejowej, w lasku niedaleko potoka, na wysokości 960 m npm.

Ryc. 1. Lokalizacja stanowisk następujących taksonów roślin: 1 — rzepek pospolity *Agrimonia eupatoria*, 2 — rześl długoszyjkowa *Callitriche polymorpha*, 3 — dzwonek skupiony *Campanula glomerata*, 4 — czartawa pośrednia *Circaea intermedia*, 5 — czartawa pospolita *Circaea lutetiana*, 6 — mieszaniec ostrożeńca warzywnego z ostrożeńcem łąkowym *Cirsium oleraceum* × *C. rivulare*, 7 — przymiotno alpejskie *Erigeron alpinus* subsp. *intermedius*, 8 — prosienicznik plamisty *Hypochoeris maculata*, 9 — mieszaniec skalnicy nakrapianej i skalnicy siedynowej *Saxifraga aizoides* × *S. caesia*. — Distribution of the following plant taxa: 1 — *Agrimonia eupatoria*, 2 — *Callitriche polymorpha*, 3 — *Campanula glomerata*, 4 — *Circaea intermedia*, 5 — *Circaea lutetiana*, 6 — hybrid of *Cirsium oleraceum* × *C. rivulare*, 7 — *Erigeron alpinus*, subsp. *intermedius*, 8 — *Hypochoeris maculata*, 9 — hybrid of *Saxifraga aizoides* × *S. caesia*

Circaea lutetiana L. czartawa pospolita. Dotychczas nie była notowana ani w TPN, ani na terenie jego otuliny. W tym ostatnim obszarze stwierdziliśmy ten gatunek na jednym stanowisku, w niewielkim lasku nad Bachledzkim Potokiem, na wysokości 840 m npm.

Cirsium oleraceum (L.) Scop. x *rivulare* (Jacq.) Lk. mieszaniec ostrożenia warzywnego z ostrożeniem łąkowym. Trzy okazy tego mieszańca rosły w niewielkiej odległości od potoku w Dolinie Małej Łąki, na wysokości około 1015 m npm.

Erigeron alpinus L. subsp. *intermedius* (Schleich.) Pawł. przymiotno alpejskie. Jest to gatunek bardzo rzadki. Na obszarze TPN znany był dotychczas tylko z jednego stanowiska z Doliny Tomanowej pod Rzędami (Pawłowska, Pawłowski 1970). Drugie stanowisko tej rośliny znaleźliśmy w Dolinie Małej Łąki („Wyznie”) na wysokości 1260 m npm. Przymiotno alpejskie rośnie tam w bujnej murawie na wapieniu w towarzystwie następujących gatunków: *Hieracium villosum* jastrzębiec kosmaty, *Geum montanum* kuklik górski, *Potentilla aurea* pięciornik złoty, *Hypericum maculatum* dziurawiec czteroboczny, *Galium anisophyllum* przytulia nierównolistna, *Rumex arifolius* szczaw górski, *Senecio aurantiacus* starzec pomarańczowy, *Campanula polymorpha* dzwonek wąskolistny, *Phyteuma orbiculare* zerwa kulista, *Arabis halleri* gęsiówka Hallera, *Phleum alpinum* tymotka alpejska, *Crepis mollis* pępawa miękka, *Alchemilla crinita* przywrotnik płytkoklapowy, *Agrostis vulgaris* mietlica pospolita, i kilku innych.

Hypochoeris maculata L. prosienicznik plamisty. Jest to nowy gatunek dla TPN. Zaledwie kilka okazów znaleźliśmy w Dolinie Małej Łąki na wysokości 1200 m npm. Prosienicznik rósł tam w niskiej murawie, na płytkiej, kamienistej glebie, na podłożu węglanowym, w towarzystwie takich gatunków jak: *Scabiosa lucida* driakiew lśniąca, *Saxifraga aizoon* skalnica gronkowa, *Bellidiastrum michelii* stokrotnica górska, *Leontodon hispidus* brodawnik zwyczajny, *Leontopodium alpinum* szarotka alpejska, *Polygala brachyptera* krzyżownica górska i kilku innych.

Saxifraga aizoides L. x *caesia* L. mieszaniec skalnicy nakrapianej i skalnicy seledynowej. Mieszaniec ten znany jest w Tatrach zaledwie z kilku stanowisk (Pawłowski 1956). Kilka okazów tego interesującego mieszańca rosło, w towarzystwie obu gatunków rodzicielskich, na rumoszu wapiennym na dnie Doliny Jaworzynka, na wysokości 1150 m npm.

Zbigniew Mirek, Halina Piękoś-Mirkowa

PISMIENICTWO

Kotula B. 1889—90. *Rozmieszczenie roślin naczyniowych w Tatrach*. Kraków, Nakł. Wyd. Mat.-Przyr. PAU.

Pawłowska S., Pawłowski B. 1970. *O kilku roślinach z polskiej części Karpat dotąd nie znanych lub niepewnych*. *Fragm. flor. geobot.* 16(2): 295—305.

Pawłowski B. 1956. *Flora Tatr*. 1. PWN, Warszawa.

Czy Małe Pieniny będą parkiem narodowym?

Bardzo duża atrakcyjność terenów Małych Pienin pod względem krajobrazowym, naukowym i historycznym, powodowała od wielu lat chęć przyłączenia ich do Pienińskiego Parku Narodowego. Pierwszymi, a jak na ówczesne czasy bardzo śmiałymi posunięciami w tym kierunku, było objęcie w latach 1961—1963 ochroną rezerwatową łącznej powierzchni 122,19 ha. Powstały wtedy takie rezerваты jak: Homole, Biała Woda, Zaskalskie i Wysokie Skalki, obejmujące najbardziej cenne fragmenty krajobrazowe i florystyczne Małych Pienin. Obszary te miały stanowić jakby jądro przyszłego parku narodowego.

Tymczasem rozwój Szczawnicy, Szlachtowej, Jaworek i Czarnej Wody coraz bardziej przyczyniał się do dewastacji nie tylko krajobrazu, lecz również substancji przyrodniczej. Brak należyście opracowanego planu zagospodarowania cerkwi, powodował stałe i nadmierne przekraczanie liczby wypasanych zwierząt gospodarczych. Niestosowanie nawożenia mineralnego przy nadmiernym wypasie było przyczyną gwałtownych zmian florystycznych. Zamiast sztucznych, lecz pięknych w gruncie rzeczy zbiorowisk łąki mieczykowo-mietlicowej *Gladiolo-Agrostidetum* pojawia się zbiorowisko tak zwanej „psiary” *Hieracio-Nardetum*.

Większość istniejących zbiorowisk leśnych nie była otoczona należyłą opieką, stąd też następuje znaczny wzrost udziału świerka, a spada liczba typowych gatunków rodzimych, takich jak jodła i buk.

Podobne niebezpieczeństwa niósł ze sobą masowy, niekontrolowany ruch turystyczny, szczególnie na terenie rezerwatu „Homole”.

Eksploatacja miejscowych surowców mineralnych (kamienia wapiennego i andezytu) spowodowała trwale rany (2 kamieniołomy) w krajobrazie.

Gwałtownie przebiegały zmiany w zabudowie poszczególnych miejscowości. Zamiast dawnych lemkowskiach budynków mieszkalnych pojawiały się nowe budowle przypominające swoim wyglądem budownictwo miejskie. Zachowały się tylko cerkwie i zaniedbane cmentarze w Szlachtowej i Jaworkach.